

CHUẨN BỊ HẠT GIỐNG LÚA CHO NĂM 2008 VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG TỪ SẢN PHẨM THU HOẠCH VỤ ĐÔNG XUÂN 2007-2008.

Chuẩn bị ruộng giống từ vụ Đông Xuân.

Hạt giống lúa sản xuất ra trong vụ Đông Xuân có chất lượng tốt nhất so với tất cả các vụ khác trong năm. Hạt giống vụ này có thể tồn trữ dài hạn để phục vụ cho bất cứ vụ nào trong một năm kế tiếp. Theo khuyến cáo, nông dân nên sản xuất lúa đại trà từ hạt giống cấp xác nhận (certified seeds). Tuy nhiên hiện nay hạt giống xác nhận chính qui chỉ thỏa mãn 9% nhu cầu. Theo tiêu chuẩn TCVN 1776-2004, hạt giống xác nhận phải đạt độ sạch >99%; độ thuần > 99,7%; tỷ lệ nảy mầm > 80%; độ ẩm < 13,5% và số hạt cỏ dại / 1 kg hạt giống phải thấp hơn 10 hạt. Giống tương đương cấp xác nhận (hay còn gọi là giống xác nhận cộng đồng) chiếm tỷ lệ 21% được sản xuất bởi các câu lạc bộ, các hợp tác xã nhân giống. Nhìn chung hạt giống loại này chỉ được kiểm định đồng ruộng mà chưa được kiểm nghiệm trong phòng. Phần lớn (70%) lượng hạt giống sử dụng hàng năm là do nông dân lấy lúa thối từ ruộng nhà hoặc trao đổi với láng giềng. An Giang là tỉnh dẫn đầu vùng ĐBSCL trong việc chấp hành và thực hiện hiệu quả chủ trương của Bộ Nông Nghiệp & PTNT về năm giảm (giảm phân đạm, hạt giống, thuốc trừ sâu, nước tưới, thất thoát sau thu hoạch) và một phải (bắt buộc sản xuất bằng giống cấp xác nhận). Tỉnh đã hình thành được mạng lưới nhân giống cộng đồng rộng khắp trong tỉnh, nên hiện nay lượng hạt giống xác nhận chính qui và cộng đồng đã cung cấp đủ 75% nhu cầu và tỉnh đang phấn đấu đến cuối năm 2008 tỷ lệ này là 90%. Các tỉnh khác trong vùng đều có thể xây dựng kế hoạch chuẩn bị hạt giống xác nhận cộng đồng cho chính mình.

Tồn trữ hạt giống lúa bằng túi yếm khí.

Nên chọn những ruộng đã nhân từ hạt giống cấp nguyên chủng căn cứ trên danh sách hộ nông dân được hỗ trợ giống lúa của tỉnh. Chăm sóc ruộng giống đúng qui trình kỹ thuật và có khử lẩn đầy đủ. Ruộng giống sau khi kiểm định đạt yêu cầu thì thu hoạch và phơi sấy cẩn thận để không lẫn tạp với các giống khác. Hạt giống muốn tồn trữ yếm khí thì phải đạt ẩm độ thấp hơn hoặc tương đương 12%. Thành viên các câu lạc bộ hoặc hợp tác xã hùn tiền để mua máy đo ẩm độ nhằm phục vụ cho chính tổ chức mình đồng thời làm dịch vụ thuê cho nông dân nhân giống chung quanh. Sau hai năm có thể thu hồi vốn mua máy đo ẩm độ khoảng 5 triệu đồng. Trong khi chờ đợi mua máy móc đắt tiền, kinh nghiệm dân gian cũng có thể được vận dụng. Phơi lúa trên đệm hoặc nền xi măng (không phơi trên tấm nhựa đen hoặc trên lộ vì quá nóng) trong vòng 4 ngày nắng tốt thì đạt. Hạt lúa khô cần nghe kêu dòn tan. Trộn một muổng muối bột rang khô trên chảo để nguội, đổ chung với 10 muổng hạt giống lúa vào một cái ly thủy tinh. Bịt kín miệng ly và lắc đều. Nếu bên trong thành ly vẫn trong suốt, không dính muối làm cho mờ đi, thì hạt lúa đã đạt độ khô để tồn trữ.

Một số điểm thuộc nguyên tắc tồn trữ hạt giống lúa yếm khí được trình bày dưới đây. Túi yếm khí là một loại túi polyethylene có tính năng hạn chế tối đa hơi nước và không khí di chuyển xuyên qua màng túi. Hạt lúa khô có ẩm độ dưới 12% khi trữ trong túi yếm khí sẽ tiếp tục hô hấp, làm cạn kiệt nguồn dưỡng khí trong túi nên cơn trùng kho vừa gây hại hạt sẽ chết ngạt. Trong quá trình hô hấp, hạt thải ra thán khí (CO₂) và khí này giúp bảo vệ hạt giống bằng cách ức chế sự hoạt động của các loại nấm mốc bám dính trên vỏ trấu của hạt. Ngoài ra lượng dưỡng khí trong túi càng thấp, sự hô hấp của hạt xảy ra ít, hạt càng sống lâu.

Kết quả nghiên cứu trong phòng thí nghiệm tại Viện lúa đồng bằng sông Cửu long (VLĐBSCL) cho thấy, tỷ lệ nảy mầm vẫn còn đạt 98 % sau sáu tháng tồn trữ. Trong khi đó, nếu tồn trữ bằng bao tải thông thường theo tập quán nông dân thì tỷ lệ nảy mầm chỉ còn đạt 42%. Đến tháng thứ 12, tỷ lệ nảy mầm tương ứng là 92,9 % trong túi yếm khí và 0% trong bao tải hạo khí thông thường.

Thử nghiệm trên 90 nông dân tại 8 quận huyện thuộc TP Cần Thơ năm 2005-2006 cho thấy 10 nông dân bị thất bại do không cẩn thận làm cho túi bị thủng không phát huy tác dụng yếm khí. Số liệu trung bình của 80 nông dân trữ trong túi yếm khí thành công là tỷ lệ nảy mầm đạt 95,6% và 86,4% sau 6 và 12 tháng tồn trữ. Số liệu trung bình tương ứng trong túi hạo khí là 53,8% và 1,9%, không đạt yêu cầu làm giống.

Thử nghiệm trên 40 nông dân tại Hậu Giang năm 2007-2008 cho thấy sau 9 tháng tồn trữ trong túi yếm khí tỷ lệ nảy mầm vẫn còn đạt 94,8% trong khi đó trữ trong bao tải thông thường với điều kiện hạo khí theo tập quán nông dân, tỷ lệ này chỉ còn 0,4%.

Các dụng cụ dùng để trữ lúa yếm khí là: 1 bao tải (bao PP hoặc bao đay, bao đệm hoặc bao vải ... thông thường có kích thước 110 cm x 60 cm), 1 túi yếm khí chuẩn có bề dài 110 cm và bề rộng 60 cm, 1 dây cao su đàn hồi rộng 1,5 cm, dài 50 cm. Túi yếm khí được lồng sát vào bên trong bao tải. Hạt lúa được đổ

nhẹ nhàng vào bên trong túi. Tránh đổ mạnh vì mũi nhọn của hạt lúa có thể đâm thủng túi. Dùng tay vuốt cho không khí trong túi ra hết bên ngoài. Túi yếm khí cỡ này có thể trữ 40 kg lúa giống. Xoắn miệng túi yếm thật chặt và cột nhiều vòng bằng dây cao su đàn hồi. Gấp miệng túi lại, tiếp tục xoắn và cột dây đàn hồi lần thứ hai. Lót ván hoặc gạch dưới sàn nhà, chất nhiều bao lúa giống bên trên và có biện pháp chống chuột phá. Nếu các địa phương và tổ chức có nhu cầu chuyển giao kỹ thuật, xin liên hệ với VLĐBSCL qua số fax 0710 861457, email duongvanchin@hcm.vnn.vn hoặc mobile: 0913 973564. Một ký lúa giống trữ bằng túi yếm khí Việt nam có giá thành tăng thêm 200 đồng. Nếu sử dụng bao ngoại nhập từ Israel thì giá thành tăng thêm là 750 đồng / kg. Sử dụng bao lại hai lần thì chi phí trên giảm xuống 50%.

Đối với vùng ven biển miền Trung và những thung lũng phía Bắc hay bị lũ quét. Tồn trữ yếm khí cũng giúp lúa giống hoặc lúa ăn không bị hư hỏng do nước ngập vào mùa mưa lũ. Nên buộc chặt các bao lúa vào góc cột nhà để tránh trôi theo dòng nước. Thử nghiệm tại VLĐBSCL cho thấy, lúa đựng trong bao tải và ngâm trong nước trên 10 ngày thì hạt trương sinh, bốc mùi hôi thối, trong khi trữ trong túi yếm khí thì hạt vẫn khô ráo. Dùng túi yếm khí trữ lúa ăn chờ giá cao để bán kiếm lời cũng rất tốt. Chất lượng gạo xay chà được nâng lên khi trữ yếm khí.

Thử giải bài toán lúa giống hàng năm cho vùng ĐBSCL.

Trong vùng, hàng năm có khoảng 1,5 triệu ha lúa Đông Xuân gieo sạ vào tháng 11-12 và khoảng 0,4 triệu ha lúa mùa, gieo cây trong khoảng tháng 6-7. Vụ lúa Hè Thu khoảng 1,9 triệu ha gieo sạ trong tháng 4-5. Đối với lúa mùa địa phương, diện tích nhỏ và là lúa cấy nên cần lượng hạt giống ít, người nông dân có thể trữ bằng biện pháp truyền thống (kể cả treo giàn bếp) thì cũng giữ tốt được hạt giống từ khi thu hoạch vào tháng 1 và trữ cho đến tháng 6 hàng năm. Tuy nhiên nếu trữ yếm khí vẫn tốt hơn. Với 1,9 triệu ha lúa Hè Thu, nhu cầu hạt giống khoảng 190.000 tấn. Với lượng hạt giống này cũng không cần phải tồn trữ yếm khí vì thời gian từ khi thu hoạch lúa Đông Xuân (tháng 2-3) đến khi gieo sạ lúa Hè Thu chính vụ (tháng 4-5) thì thời gian chỉ khoảng 2-4 tháng. Với cách tồn trữ bằng bao tải thông thường, hạt giống vẫn còn giữ tỷ lệ nảy mầm trên 80%.

Đối với 1,5 triệu ha lúa Đông Xuân, lượng hạt giống cần khoảng 150.000 tấn. Giả sử vụ lúa Thu Đông (lúa vụ ba không được khuyến khích trồng) cung cấp 50% lượng hạt giống cho Đông Xuân thì số lượng 50% còn lại là 75.000 tấn. Lượng hạt giống trên nên được tồn trữ yếm khí từ sản phẩm thu hoạch trong Đông Xuân 2007-2008 này. Mặc dù túi yếm khí có thể đảm bảo tỷ lệ nảy mầm trên 80% qua 12 tháng tồn trữ, tuy nhiên thật ra thời gian chỉ cần 9 tháng từ khi thu hoạch vụ Đông Xuân này tới thời điểm gieo sạ vụ Đông Xuân sang năm (tháng 3-tháng 11). Do đó chắc chắn tỷ lệ nảy mầm còn trên 90%. Hiện nay số lượng và chất lượng các phòng kiểm nghiệm hạt giống chưa được thiết lập đầy đủ ở vùng ĐBSCL. Hướng phấn đấu trước mắt chỉ nên là giống xác nhận cộng đồng. Chọn những ruộng của thành viên các câu lạc bộ, hợp tác xã, đã nhân từ giống nguyên chủng được biết rõ nguồn gốc, khử lẫn triệt để, kiểm định đồng ruộng đạt yêu cầu thì thu hoạch, phơi sấy giữ làm giống. Trong giai đoạn hiện nay đối với giống xác nhận cộng đồng, không nhất thiết phải gởi mẫu đi kiểm nghiệm hạt giống. Tồn trữ yếm khí đúng qui trình kỹ thuật. Cần hỗ trợ nông dân sử dụng túi yếm khí. Mỗi bao yếm khí chứa được 40 kg, do đó tổng số bao cần có để chứa hết 75.000 tấn lúa giống là 1.875.000 bao. Giá mỗi bao khoảng 9.000 đồng và tổng chi phí khoảng 16,875 tỷ. Nếu áp dụng chính sách hỗ trợ 40% như giá lúa giống thì tổng chi phí từ ngân sách là: 6,75 tỷ đồng cho toàn đồng bằng. Túi yếm khí nếu giữ kỹ có thể sử dụng 2 đến 3 năm vẫn phát huy tác dụng tốt. Tính trên cơ sở diện tích lúa Đông Xuân theo hiện trạng thì ngân sách mỗi tỉnh cần chi trong mùa Xuân năm 2008 này là: Long An (1055 triệu đồng); Tiền Giang (377,3); Bến Tre (93,2); Trà Vinh (237,6); Vĩnh Long (313,9); Đồng Tháp (925,4); An Giang (1040,2); Kiên Giang (1154,9); Cần Thơ (418,5); Hậu Giang (378,7); Sóc Trăng (628,4); Bạc Liêu (126,2). Cà Mau không đáng kể và chỉ vào khoảng một vài triệu đồng mỗi năm.

Hy vọng với kỹ thuật mới tồn trữ giống lúa bằng túi yếm khí và với phương thức hỗ trợ tài chính này thì chúng ta sẽ vượt qua được thách thức thiếu hụt lúa giống vào tháng 10 -11 khi bắt đầu gieo sạ vụ lúa quan trọng nhất trong năm - vụ Đông Xuân

PGS.TS. Dương Văn Chín

(Ghi chú: Bài này đã được biên tập và đăng trên báo Nông Nghiệp Việt nam ngày 17 và 18 tháng 3 năm 2008)